

Insatser för att främja barns levnadsvillkor i ekonomiskt utsatta familjer

IFO – ekonomiskt bistånd

Deltagande kommuner – Botkyrka, Haninge, Huddinge,
Nynäshamn, Salem, Södertälje och Tyresö

Handläggare/referens
Anna-Karin Sanden
anna-karin.sanden@huddinge.se

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
3. Hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd	6
3.1 Antal hushåll och andel med långvarigt bistånd	6
3.2 Långvarigt ekonomiskt bistånd och försörjningshinder	8
4. Barn i hushåll med ekonomiskt bistånd	9
4.1 Kommunala insatser för föräldrar i ekonomisk utsatthet	10
4.2 Kommunala insatser för barn i ekonomisk utsatthet	11
5. Barnperspektivet i beslut och bedömningar	13
5.1 Riktat ekonomiskt bistånd till barn	14
6. Avslutning	14

1. Inledning

De deltagande kommunerna i avsnittet om ekonomiskt bistånd är Haninge, Huddinge, Södertälje, Tyresö, Nynäshamn, Salem och Botkyrka. Inriktningen för årets arbete med nyckeltalen för ekonomiskt bistånd är hushåll med behov av långvarigt ekonomiskt bistånd¹ och främst med inriktning på bidragshushåll där barn ingår.

Bakgrunden till den valda inriktningen är att en förhållandevis stor andel av de hushåll som får ekonomiskt bistånd är aktuella under en längre tid. I en del av dessa hushåll ingår även barn. Ekonomiskt bistånd är utformat för att vara ett tillfälligt bistånd under begränsad period och att en familj uppbär ekonomiskt bistånd under en längre tid påverkar barnen som växer upp i hushållen.

I en rapport från socialstyrelsen angående barn och ungas hälsovård och omsorg 2013², påtalas att även om den ekonomiska utsattheten inte har ökat generellt bland barnfamiljer, så har inkomstskillnaderna ökat. Det innebär att barnfamiljerna som är ekonomiskt utsatta inte har fått det sämre, men att de har halkat efter i jämförelse med andra familjer. Att vara barn i en ekonomiskt utsatt familj i Sverige handlar oftast inte om tillgång till grundläggande nödvändigheter. Istället är det avsaknaden av ekonomiska resurser som kan resultera i att barnets sociala liv påverkas och att det kan finnas en risk för att deras uppväxt präglas av utanförskap.

Under 2013 påbörjades en översyn av barnets rättigheter i svensk rätt. Utredningen blev klar 2016 och föreslog att FN:s barnkonvention blir svensk lag. Det förväntas innebära att barns rättigheter ytterligare uppmärksammas.³

Avsnittet om ekonomiskt bistånd inleds med jämförande nyckeltal avseende hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd, försörjningshinder och barn i hushåll med ekonomiskt bistånd. Nyckeltalen som avser 2015 har sin utgångspunkt främst i öppna jämförelser publicerad i juli 2016. Förutom nyckeltalen från de deltagande kommunerna, kommer också jämförelser att göras med länet och riket för att sätta nyckeltalen i ett sammanhang. En del av nyckeltalen kommer även att redovisas över tid, i syfte att fånga upp trender och utveckling.

Därefter följer en mer beskrivande del där kommunerna utifrån ett antal frågeställningar redogör för insatser som kan främja barns levnadsvillkor i ekonomiskt utsatta familjer. Syftet är att göra en jämförande analys mellan kommunerna, men även att sprida goda exempel och metoder i det förebyggande arbetet med barnperspektivet inom kommunerna i Södertörn.

Avslutningsvis beskrivs hur respektive kommun ”rustar” socialsekreterarna inom ekonomiskt bistånd för att ge förutsättningar för ett aktivt arbete med barnperspektivet i myndighetsutövningen.

Arbetsgruppen har bestått av sammankallande Anna-Karin Sandén (Huddinge) samt Maria Ekeröth (Haninge), Anna Rundberg (Nynäshamn), Melisa Dzanic (Botkyrka), Sofia Lidén (Tyresö) Daphne Wahlund (Södertälje) och Sandra Momic (Salem).

---

¹ Ekonomiskt bistånd 10-12 månader per kalenderår

² Barn och Ungas vård och hälsa 2013, Socialstyrelsen

³ SOU 2016:19

2. Bakgrund

De berörda kommunerna har olika förutsättningar både i geografisk storlek, invånarantal och socioekonomiska förutsättningar. Jämförelser mellan de deltagande kommunerna behöver därmed redovisas och analyseras utifrån det sammanhanget.

Tabell 1 Bakgrundsfaktorer 2015

	Södertälje	Botkyrka	Huddinge	Haninge	Nynäshamn	Tyresö	Salem
Socioekonomisk sorteringsnyckel ⁴	8	8	6	5	4	2	2
Invånarantal 2015-12-31 ⁵	93 202	89 425	105 311	83 866	27 500	46 177	16 426
Biståndsmottagare i befolkningen procent ⁶	6,3	4,0	2,4	2,7	3,7	1,9	2,3
Kostnad per invånare för utbetalt EB, kr ⁷	2199	1359	797	832	1052	503	540
Andelen invånare med låg inkomst ⁸	28,5	29,5	21,4	20,9	19,2	13,9	15,6

Ett sätt att belysa kommunernas olika förutsättningar är att utgå ifrån Socialstyrelsens sorteringsnyckel i socioekonomiska grupper 1-8 som redovisas i Öppna jämförelser. Enligt sorteringsnyckeln indikerar 1 låg risk för behov av ekonomiskt bistånd och 8 indikerar hög risk. I de sju deltagande kommunerna finns en spridning där Södertälje och Botkyrka har 8 medan Salem och Tyresö har 2. Övriga kommuner fördelar sig mellan dessa, enligt tabellen nedan. Det visar på spridningen mellan kommunernas förutsättningar.

Kommuner med hög socioekonomisk sorteringsnyckel, som Södertälje och Botkyrka, har som väntat, också fler biståndsmottagare i befolkningen och högre kostnader per invånare för utbetalat ekonomiskt bistånd än Tyresö och Salem som har en lägre socioekonomisk sorteringsnyckel. Nynäshamn har, utifrån sin socioekonomiska sorteringsnyckel, en förhållandevis hög andel biståndsmottagare i befolkningen och en hög kostnad per invånare avseende utbetalt bistånd. I Huddinge föreligger det motsatta förhållandet. Där har man, utifrån den socioekonomiska sorteringsnyckeln, en förhållandevis låg andel biståndsmottagare i befolkningen och en lägre kostnad per invånare avseende utbetalt bistånd. Utifrån ovanstående resonemang har Haninge därmed förväntade kostnader per invånare och förväntat antal biståndsmottagare.

⁴ Öppna jämförelser publicerad 2016, 1 indikerar låg risk och 8 hög risk för behov av ekonomiskt bistånd

⁵ SCB 2015-12-31 Antal invånare per kommun.

⁶ Öppna jämförelser publicerad 2016, invånare vuxna och barn som någon gång under 2015 mottagit ekonomiskt bistånd, andel av befolkningen i kommunen (antalet som fått bistånd delat i antal invånare i kommunen)

⁷ Öppna jämförelser publicerad 2016, kostnad i kronor per invånare i kommunen 2015 (totalt utbetalat ekonomiskt bistånd delat på antalet invånare)

⁸ Öppna jämförelser publicerad 2016, andelen vuxna 18-64 år 2015 som har inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten för individer i riket 18-64 år

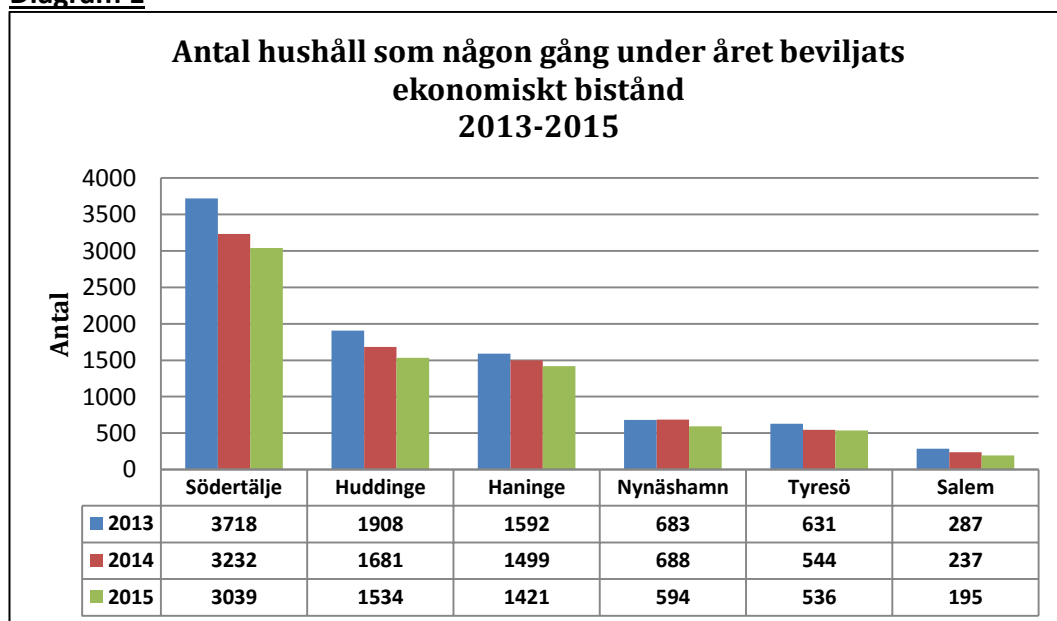
3. Hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd

Även om ekonomiskt bistånd syftar till att vara ett tillfälligt ekonomiskt stöd så finns det hushåll som under förhållandevis lång tid beviljas ekonomiskt bistånd till sin försörjning. Antalet hushåll, bidragstidens längd och vilka försörjningshinder som är vanligast förekommande varierar mellan kommunerna och även över tid.

3.1 Antal hushåll och andel med långvarigt bistånd

I det här avsnittet presenteras hur antalet hushåll med ekonomiskt bistånd varierat över tid och hur bidragstiderna förändrats. Detta med reservation för Botkyrka som inte har rapporterat statistik till Öppna jämförelser 2013 och 2014 och därmed inte omfattas av tabellerna i denna del.

Diagram 1

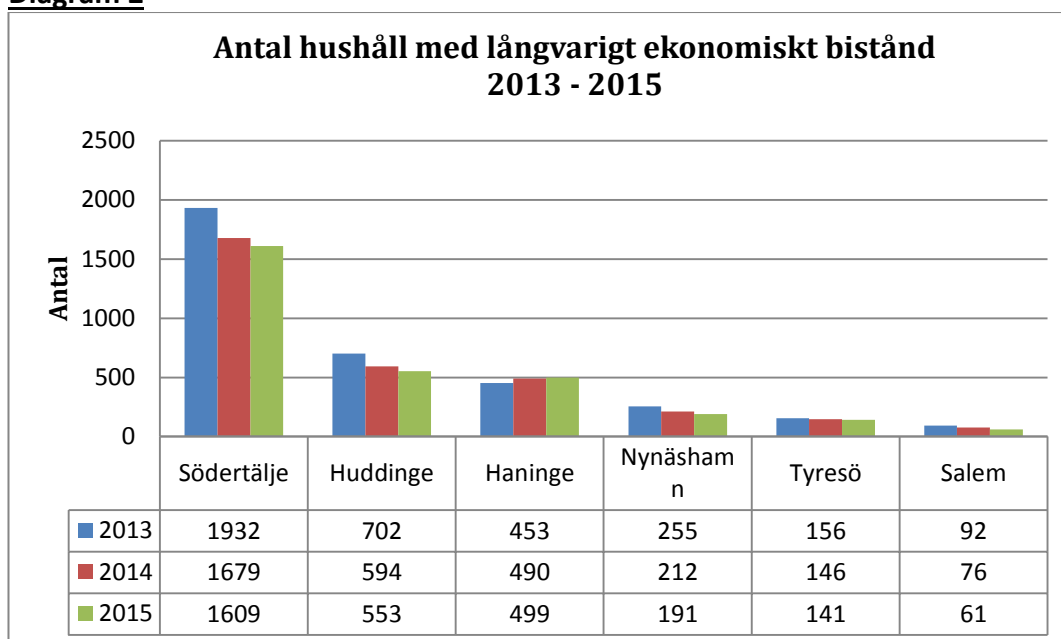

Källa; Socialstyrelsens statistikdatabas, Årsstatistik ekonomiskt bistånd

Samtliga deltagande kommuner inom Södertörn har minskat i antalet hushåll som någon gång under året beviljats ekonomiskt bistånd 2013 till 2015. Samma utveckling återfinns inom länet och riket⁹. Botkyrkas egen verksamhetsstatistik visar att 1897 hushåll hade ekonomiskt bistånd 2013 och enligt Socialstyrelsens årsstatistikdatabas hade 2148 hushåll ekonomiskt bistånd i Botkyrka 2015. För 2014 saknas underlag. Detta visar att antalet hushåll med ekonomiskt bistånd i Botkyrka ökar för perioden 2013 till 2015.

⁹ Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd i länet 37 597 år 2013, 33 756 2015 och i riket 228 056 2013 och 226 511 år 2015.

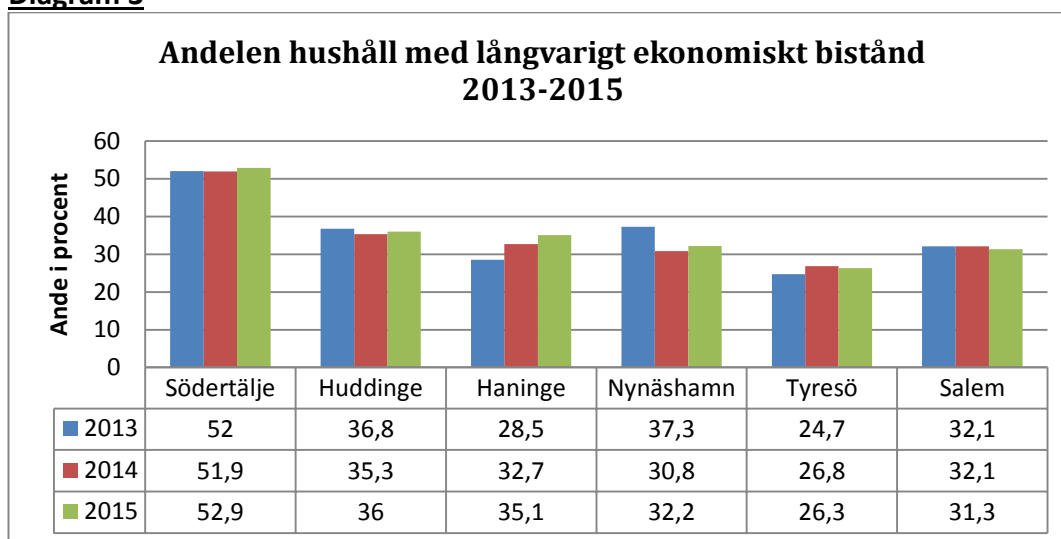
Diagram 2

Källa; Kolada

Diagrammet visar att även antalet hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd minskar 2013 till 2015 i samtliga kommuner, utom i Haninge, även om skillnaden i Tyresö är mycket liten i antal.

Diagram 3

Källa; Kolada

Av de första diagrammen framgår att både det totala antalet hushåll med ekonomiskt bistånd och antalet hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd har minskat i antal de senaste åren.

I diagram 3 redovisas andelen långvariga hushåll av det totala antalet hushåll med ekonomiskt bistånd i kommunerna. De långvariga ärendena har inte minskat i samma utsträckning som övriga hushåll. Även om de långvariga hushållen har blivit färre i antal i Södertälje och Tyresö har därmed deras andel av det totala antalet hushåll ökat. Det beror på att de långvariga ärendena inte har minskat i samma utsträckning som de mer kortvariga hushållen

I Huddinge och Salem är andelen förhållandevis oförändrad medan andelen sjunkit i Nynäshamn.

Länet har en liknande utveckling som Södertälje och Tyresö. Antalet hushåll minskar från 37 597 år 2013 till 33 756 år 2015. Samtidigt ökar andelen hushåll med långvarigt bistånd från 29,9 procent 2013 till 33 procent 2015.¹⁰

3.2 Långvarigt ekonomiskt bistånd och försörjningshinder

I Socialstyrelsens redovisning av bidragstider i Öppna jämförelser görs en åtskillnad mellan långvarigt ekonomiskt bistånd, 10-12 månader under ett kalenderår, och mycket långvarigt ekonomiskt bistånd som innebär minst 27 månader under en period av tre år med avbrott högst två månader i rad. Redovisningen är per individ och inte per hushåll som ovan.

De vanligaste orsakerna, försörjningshindren, till att ekonomiskt bistånd beviljas är arbetslöshet, ohälsa och sociala skäl. Nedan följer en översikt av bidragstider och försörjningshinder utifrån de deltagande kommunerna.

Tabell 2 Långvarigt bistånd och försörjningshinder (andel procent)

	Södertälje	Bot- kyrka	Huddinge	Haninge	Nynäs- hamn	Tyresö	Salem	Länet	riket
Långvarigt ekonomiskt bistånd, andel ¹¹	57,3	40,5	38,1	38,3	35,4	28,2	34,2	42,5	35,8
Mycket långvarigt ekonomiskt bistånd, andel ¹²	45,2	-	25,7	23,6	23,8	14,6	25,7	28,2	22,4
Försörjningshinder arbetslöshet, andel ¹³	56,6	46,4	38,7	48,0	43,2	34,9	56,2	45,7	48,2
Försörjningshinder ohälsa, andel ¹⁴	15,6	16,2	22,4	21,9	20,6	28,1	18,1	21,3	14,6
Försörjningshinder sociala skäl, andel ¹⁵	11,9	13,0	14,0	12,3	5,4	8,2	7,1	13,3	10,7

Även om en stor mängd individer i de deltagande kommunerna har långvarigt ekonomiskt bistånd så har samtliga kommuner, förutom Södertälje, bidragstider som är understigande nivåer i länet. Nynäshamn, Salem och Tyresö har även nivåer understigande riket. När det gäller mycket långvarigt ekonomiskt bistånd särskiljer sig Tyresö som har betydligt lägre andel med långvariga bidragstider än länet, riket eller övriga deltagande kommuner.

Det finns variationer i fördelningen av försörjningshinder mellan kommunerna. Tyresö har betydligt fler individer med försörjningshindret ohälsa än de andra kommunerna, medan Södertälje har lägst andel individer med försörjningshinder ohälsa. Huddinge har, i jämförelse med övriga, flest individer som ansöker om försörjningsstöd av sociala skäl medan Nynäshamn har lägst andel som ansöker av sociala skäl.

I samtliga deltagande kommuner är den främsta orsaken till att individer ansöker om ekonomiskt bistånd arbetslöshet. Detta känns igen, både i länet och nationellt.

Erfarenheterna från de deltagande kommunerna är dock att målgruppen arbetslösa är en bred målgrupp där en stor andel står förhållandevis långt ifrån arbetsmarknaden och har

¹⁰ Kolada

¹¹ Öppna jämförelser publicerad 2016, vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd i kommunen (10-12 månader under 2015), andel av samtliga vuxna biståndsmottagare.

¹² Öppna jämförelser publicerad 2016, vuxna med mycket långvarigt ekonomiskt bistånd (minst 27 månader under en period av tre år med avbrott högst två månader i rad), andel av samtliga vuxna biståndsmottagare

¹³ Öppna jämförelser publicerad 2016, vuxna biståndsmottagare under 2015 med försörjningshinder på grund av arbetslöshet, andel av vuxna biståndsmottagare under året.

¹⁴ Öppna jämförelser publicerad 2016 vuxna biståndsmottagare under 2015 med försörjningshinder på grund av ohälsa, andel av vuxna biståndsmottagare under året.

¹⁵ Öppna jämförelser publicerad 2016 vuxna biståndsmottagare under 2015 med försörjningshinder på grund av sociala skäl, andel av vuxna biståndsmottagare under året.

behov av arbetsförberedande stöd innan de kan börja arbeta. Tillsammans med långa bidragstider kan det innebära behov av förändrade arbetssätt och utökad samverkan med andra myndigheter. I samtliga kommuner pågår ett arbete med utvecklandet av insatser för att möta behov av rehabiliterande och arbetsförberedande insatser.

Ett exempel på ovanstående är att alla deltagande kommuner på något sätt är berörda av MIA¹⁶ – mobilisering till arbete. MIA-projektet är ett länsgemensamt projekt som riktar sig till personer mellan 16 och 64 år som står särskilt långt från arbetsmarknaden. Europeiska Socialfonden (ESF) medfinansierar projektet med 100 mkr och MIA är det största ESF-stödda projekt någonsin i Sverige. Bakom den regionala satsningen står fem samordningsförbund och elva kommuner i Stockholms län tillsammans med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och landstinget. Projektet koordineras av Samordningsförbundet Östra Södertörn. Projektets övergripande mål är att erbjuda samordnat stöd för att fler personer som står långt från arbetsmarknaden ska kunna öka sina möjligheter till arbete och egen försörjning.

4. Barn i hushåll med ekonomiskt bistånd

Att en familj uppbär ekonomiskt bistånd under en längre tid påverkar barn som växer upp i hushållen. Långa bidragstider kan i vissa sammanhang medföra ett utanförskap och att det saknas möjlighet att kosta på sig vad andra familjer kan göra. Riksnormen bygger på beräkningar som till exempel inte inkluderar semesterar, husdjur, julklappar och födelsedagspresenter.

Tabell 3 Barn och ekonomiskt bistånd

	Södertälje	Botkyrka	Huddinge	Haninge	Nynäs-hamn	Tyresö	Salem	Länet	riket
Barn i befolkningen som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd, andel(%)¹⁷	8,7	4,9	2,8	3,3	5,9	2,3	3,2	3,6	7,2
Barn i befolkningen som ingår i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel(%)¹⁸	4,5	1,9	1,0	1,4	2,2	0,6	0,9	1,5	2,5
Andelen barnfamiljer av hushåll med EB¹⁹ 2015	30,1	28,0	26,0	24,7	28,7	25,7	35,8	27,0	30,4

Södertälje har den högsta andelen barn i familjer som får ekonomiskt bistånd, i relation till det totala antalet barn i kommunen, både vad gäller alla hushåll och barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd. Den nivån är hög i förhållande till länet men bara något högre än nivån för riket.

På samma sätt har Tyresö den lägsta andelen barn i familjer som får ekonomiskt bistånd, i relation till det totala antalet barn i kommunen både vad gäller alla hushåll och barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd.

¹⁶ www.esf.se/sv/Resultat/Projektbanken-2014-2020

¹⁷ Öppna jämförelser publicerad 2016, barn som ingått i hushåll som någon gång under 2015 mottagit ekonomiskt bistånd, andel av totalt antal barn i kommunen

¹⁸ Öppna jämförelser publicerad 2016, barn som ingått i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd(10-12 månader under 2015), andel av totalt antal barn i kommunen

¹⁹ Socialstyrelsens statistikdatabas, antalet ensamstående män med barn, ensamstående kvinnor med barn och par med barn, delat med antalet biståndshushåll för kommunen 2015.

När det gäller andelen barnfamiljer av de hushåll som ansökte om ekonomiskt bistånd 2015 har Salem den högsta andelen hushåll med barn.

När föräldrar saknar egen försörjning finns det flera sätt som socialtjänsten kan stödja barnen i familjerna. Dels handlar det om att stödja föräldrarna i deras föräldraansvar och ge dem stöd att själva kunna försörja sin familj, dels att mildra konsekvenserna för barnen under tiden som hushållet har ekonomiskt bistånd.

I följande avsnitt presenteras vilka insatser inom ekonomiskt bistånd som särskilt riktar sig till de vuxna i barnfamiljerna, och vilka insatser som riktar sig direkt till barnen i familjerna.

4.1 Kommunala insatser för föräldrar i ekonomisk utsatthet

Att arbeta utifrån ett barnperspektiv kan innebära att ge stöd till de vuxna i hushållet och på så sätt förbättra barnets livssituation. Det kan vara arbetsförberedande stöd, stöd vid risk för hemlöshet eller att på annat sätt stödja hushållet på ett sätt som gynnar barnet. Med denna utgångspunkt valde gruppen, utifrån nedan valda frågeställningar, att jämföra hur det såg ut i de deltagande kommunerna. De valda frågeställningarna var;

- Förekommer det att föräldrar prioriteras i erbjudna arbetsmarknadsinsatser inom kommunen?
- Förekommer det att hushåll med barn prioriteras i eventuell kö till budget-och skuldrådgivning inom kommunen?
- Följer kommunen upp och kontaktar barnfamiljer som riskerar vräkning?
- Tar kommunen vid ansökan om kostnad för tillfälligt boende, hänsyn till att det finns barn i familjen?
- Möjliggör kommunen för barn i hushåll med ekonomiskt bistånd att vara lediga från förskola/fritids en period under sommarlovet, utifrån barnets behov av ledighet, genom att låta en vuxen i hushållet att vara ”ledig” med barnet?

Tabell 4 Översikt kommunala insatser för föräldrar i ekonomisk utsatthet²⁰

	Södertälje	Botkyrka	Huddinge	Haninge	Nynäshamn	Tyresö	Salem
Hushåll med barn prioriteras i arbetsmarknadsinsats	Ja-inom någon insats	Ja-inom någon insats	Ja-inom någon insats	Finns ingen kö	Nej	Finns ingen kö	Finns ingen kö
Hushåll med barn prioriteras till budget-och skuldrådgivning	Nej – endast om det påverkar boende	Nej- men det kan förekomma	Finns ingen kö	Nej- men det kan förekomma	Finns ingen kö	Finns ingen kö	Nej- men det kan förekomma
Uppföljning av barnfamiljer som riskerar vräkning	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Barnperspektivet beaktas vid ansökan om tillfälligt boende	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Rutin för att förälder kan vara ledig en period under sommaren för att barnet ska ha uppehåll från förskola/fritids	Nej	Ja- upp till 4 veckor	Ja – upp till 4 veckor	Ja- 2 veckor per förälder det vill säga totalt fyra veckor för sambo	Nej, men praxis är högst en månad när föräldrar ansöker om ledigt	Ja- upp till 2 veckor	Nej

²⁰ Respektive kommun har inkommit med underlaget för tabellen

Föräldrar prioriteras i arbetsmarknadsinsatser

I flera av kommunerna finns ingen kö till de arbetsförberedande insatserna och därmed har man inte behövt prioritera bort någon målgrupp till förmån från någon annan. Om prioriteringar till enskilda insatser görs kan barnfamiljer vara en prioritering man tar hänsyn till.

I Huddinge finns en uttalad målsättning att över hälften av alla anställda inom insatsen Huddingejobb och deltagare i insatsen Korta yrkesutbildningar ska vara föräldrar. Det redovisas och följs upp i socialnämndens övergripande styrdokument. I Södertälje har man inom ramen för det nystartade projektet MIA²¹ valt att bland annat prioritera personer med barn. I Botkyrka kan man till insatsen Hälsogruppen bli prioriterad utifrån att man är barnfamilj.

Hushåll med barn prioriteras vid budget-och skuldrådgivning

I flera av kommunerna finns ingen kö till budget och skuldrådgivning och därmed föreligger inget behov av prioritering. I de kommuner där man har en kö är det ofta den rådande skuldsituationen som främst avgör prioriteringen, men vid skulder som specifikt påverkar boendesituationen så kan barnfamiljer prioriteras.

Uppföljning av barnfamiljer som riskerar vräkning och beaktande av barnperspektiv vid ansökan om tillfälligt boende

Samtliga deltagande kommuner arbetar aktivt för att följa upp barnfamiljer som riskerar vräkning. Alla kommuner kontakter barnfamiljer inom kommunen som riskerar att bli vräkta från sitt boende och i flera av kommunerna har man ett mer aktivt uppsökande vräkningsförebyggande arbete när det gäller just barnfamiljer.

Även om kommunerna inte generellt har någon Tak-över huvudgaranti för barnfamiljer så lägger alla kommunerna stor vikt vid barnperspektivet vid ansökningar om tillfälligt boende. En avvägning görs alltid om familjen kan tillgodose sitt behov på ett annat sätt, än genom olika former av tillfälligt boende.

Förälder kan vara ledig en period under sommaren om det är förutsättningen för att barnet ska få ett uppehåll från förskola/fritids

I Huddinge, Tyresö, Botkyrka, Nynäshamn och Haninge möjliggör man för barn i hushåll med ekonomiskt bistånd att vara lediga en period under sommaren. Hur lång perioden är och vilka avvägningar som görs kan skilja sig mellan kommunerna. Det kan även påverka hur lång tid som hushållet haft ekonomiskt bistånd. Beslutet att möjliggöra för föräldrar att vara hemma med sina barn en period under sommaren grundar sig i barnkonventionens formuleringar om barns rätt till ledighet och vila.

I Salem och Södertälje beviljar man generellt ingen ledighet för barn från förskola/fritids under sommarlov även om undantag kan göras vid en individuell bedömning utifrån barnperspektivet.

4.2 Kommunala insatser för barn i ekonomisk utsatthet

I detta avsnitt beskrivs insatser i kommunerna som under sommarperioden riktas direkt till barn. Det handlar om insatser som vänder sig till alla barn i kommunen - oavsett om man ingår i ett hushåll som har ekonomiskt bistånd eller inte-utifrån perspektivet att alla barn ska ha likvärdiga levnadsvillkor. Ibland kan det dock finnas möjlighet att få förtur till aktiviteter av sociala skäl.

Med denna utgångspunkt gjordes en jämförelse av de deltagande kommunerna. De valda frågeställningarna var;

- Erbjuder kommunen sommarjobb, feriepraktik eller liknande för ungdomar?
- Erbjuder kommunen kostnadsfria insatser för barn i samband med sommarlov?
- På vilket sätt informerar kommunen hushåll med ekonomiskt bistånd om ovanstående insatser?

---

²¹ MIA- Mobilisering inför Arbete och drivs av samordningsförbunden i Stockholms län och delfinansieras av Europeiska socialfonden.

Tabell 5 Översikt kommunala insatser för barn i ekonomisk utsatthet²²

	Södertälje	Botkyrka	Huddinge	Haninge	Nynäshamn	Tyresö	Salem
Kommunala sommarjobb/feriepraktik för ungdomar	feriepraktik 16-17 år	feriepraktik 16-18 år	feriepraktik 16-17 år	feriepraktik 17-18 år	sommarjobb 16-18 år	sommarjobb 16-17 år	feriejobb åk 9, gymn. 1 & 2.
Finns garanti om plats för sommarjobb/feriepraktik?	Ja	Ja, för de som inte fått tidigare eller ingår i prioriterad grupp	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Finns det prioriteringar vid tilldelning av platser för sommarjobb/feriepraktik?	Även ungdomar som är 18 år kan få om det finns särskilda behov	Möjlighet till förtur för funktionsnedsatta, social faktor eller ensamkommande	Möjlighet till förtur för funktionsnedsatta r särskola och sociala skäl	60 platser för ungdomar med särskilda behov	Alla som söker får sommarjobb i 3 veckor	50 platser förtur av särskilda skäl	Möjlighet till förtur för funktionsnedsättning
Finns det kostnadsfria sommarlovsaktiviteter för barn och unga?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Kommunala sommarjobb och feriepraktik för ungdomar

Att få möjlighet att arbeta på sommaren kan vara en chans att komma i kontakt med arbetsmarknaden och tjäna egna pengar. Skolungdomar har möjlighet att tjäna upp till ett prisbasbelopp per kalenderår utan att det ska påverka hushållets rätt till försörjningsstöd. Alla kommuner har någon form av sommarjobb eller feriepraktik för ungdomar. Insatsen kan ha olika namn i de olika kommunerna och vara upplagd på olika sätt men vänder sig till ungdomar mellan 16-18 år. I flera av kommunerna finns möjlighet till prioritering vid tilldelning av platser av sociala skäl.

I några av kommunerna, Södertälje och Nynäshamn garanterar man att alla ungdomar som söker inom den utsatta tidsperioden får ett sommarjobb. De kommuner som inte garanterar plats har alla någon form av förtur för ungdomar av särskilda skäl. Ingen av kommunerna har specifika platser för ungdomar som finns i hushåll med ekonomiskt bistånd, men det kan vara ett särskilt skäl. I flertalet av de kommuner som inte har garanti så finns en större efterfrågan än antalet platser och det är tydligt att behovet av sommarjobb och feriepraktikplatser är stort.

I Tyresö har man en ny modell för sommarjobb sedan några år som bygger på att ungdomar 16-17 år själva ska hitta sommarjobb på öppna marknaden och att kommunen finansierar hälften av lönen. 2017 kommer kommunen att ha 50 platser för 16- och 17-åringar där det finns möjlighet för ungdomar att få förtur av särskilda skäl.

Kostnadsfria sommarlovsaktiviteter

Kommunerna har årligen möjlighet att ansöka om medel från Ungdomsstyrelsen för sommarlovsaktiviteter för barn 6 -15 år. Sommaraktiviteterna ska vara kostnadsfria och ge barn och unga stimulans och personlig utveckling. Aktiviteterna ska skapa nya kontaktytor mellan barn med olika social bakgrund och genomföras så att alla barn behandlas lika vad gäller tillgång och deltagande. Därför ska heller ingen behovsprövning göras av de barn som deltar i aktiviteterna. Alla deltagande Södertörns kommuner har ansökt och beviljats medel för 2016 och 2017.

²² Respektive kommun har inkommit med underlaget för tabellen

Hur informeras hushåll med ekonomiskt bistånd om sommarjobb och kostnadsfria sommarlovsaktiviteter för barn och ungdomar?

Även om aktiviteterna är öppna för alla barn så kan det se olika ut hur man når ut till barn i hushåll med ekonomiskt bistånd avseende feriepraktik och de kostnadsfria sommarlovsaktiviteterna.

När de gäller feriepraktik och sommarjobb så vänder sig informationen generellt till alla ungdomar i kommunen via webbsidor och annan information. Däremot när det gäller de kostnadsfria sommarlovsaktiviteter får socialsekreterarna i flera av kommunerna ett tydligare uppdrag att informera barnfamiljer om aktiviteterna. De flesta kommunerna delar ut broschyrer och sprider information via ekonomiskt bistånd. I Södertälje och Botkyrka bjöd Enheten för ekonomiskt bistånd även in representanter från Kultur och fritidsförvaltningen för information om de olika sommaraktiviteterna. I Tyresö möjliggjorde man för barn i hushåll med ekonomiskt bistånd att anmäla sig till sommarlovsaktiviteterna innan de gjordes tillgängliga för övriga.

5. Barnperspektivet i beslut och bedömningar

I handläggning av ekonomiskt bistånd som berör barn ska socialtjänsten ta hänsyn till barnets situation. Socialtjänsten ska alltid beakta barnets bästa och dokumentera på vilket sätt det har skett, oavsett om det är avgörande för beslutet eller inte. Även om det är de vuxna i hushållet som ansöker om ekonomiskt bistånd så påverkas även barnets situation av de beslut som fattas. Att ha ett barnperspektiv i handläggningen innebär att barnets situation ska uppmärksammas när vuxna vänder sig till socialtjänsten med ekonomiskt eller annat bistånd till familjen. Mot denna bakgrund är det viktigt att handläggare beaktar barnperspektivet och tydliggör i handläggning och beslut på vilket sätt detta sker.²³ Det är därmed av vikt att de socialsekreterare på ekonomiskt bistånd som handlägger ekonomiskt bistånd har den kunskap och de förutsättningar som krävs.

Samtliga deltagande kommuner arbetar aktivt med att medvetandegöra och stärka socialsekreterarna i att ha barnperspektivet med sig i beslut och bedömningar. Barnperspektivet lyfts på ärendedragningar och socialsekreterarna får stöd i bedömningar avseende föräldrarnas ansvar och barnens behov. I flera av kommunerna pågår ett metodarbete för att på olika sätt uppmärksamma barnperspektivet vid ansökan om ekonomiskt bistånd till exempel diskussionsgrupper, work-shops eller föreläsningar. I Haninge har ett arbete påbörjats med att revidera riktlinjerna för att säkra barnperspektivet utifrån barnkonventionen.

Inom ramen för utvecklingsnätverket KNUT, som drivs av de tre Södertörnskommunerna Södertälje, Salem och Nynäshamn samt Sundbyberg, har ett stödmaterial för att arbeta med barnperspektiv i ekonomiskt bistånd tagits fram, Kort om barnrätt. Det är 15 utvalda artiklar i barnkonventionen, som används som underlag för diskussion och reflektion kring barn och barnperspektiv. Kort om barnrätt innehåller också en vägledning med tips om hur man kan jobba utifrån barnperspektiv i ekonomiskt bistånd, bland annat med casebeskrivningar och konkreta frågor att ställa om barn i utredning av ekonomiskt bistånd. Korten har köpts och används på olika sätt i Södertörnskommunerna och delas ut till alla som går KNUT:s MIX-utbildning. I en rapport från FOU Södertörn 2017 berörs arbetet med barnperspektivet inom KNUT.²⁴

I Botkyrka har socialsekreterarna inom Enheten för ekonomiskt bistånd under våren 2016 utbildats i att ”Föra barnen på tal”. Det syftar till att socialsekreterarna ska uppmärksamma barn i hushåll som är aktuella inom socialtjänsten. Det kan handla om att tillsammans med de vuxna reflektera över familjesituationen utifrån styrkor till exempel rutiner för umgängesdagar, barnomsorgsplatser och utifrån sårbarheter till exempel att

²³ Ekonomiskt bistånd, handbok för socialtjänsten, Socialstyrelsen 2013

²⁴ FOU Södertörn skriftserie151/17, Barnet mellan raderna - en intervjustudie om barn och ekonomiskt bistånd, 2017

barnet får tolka åt föräldern eller att barnet saknar aktiviteter. Utbildningen belyser också på vilket sätt det kan gå att upprätthålla skyddsfaktorer för barnen till exempel goda sociala relationer till vänner.

5.1 Riktat ekonomiskt bistånd till barn

I Södertörns kommuner finns få särskilda satsningar med riktat bistånd till barn i hushåll som har ekonomiskt bistånd. Riksnormen för ekonomiskt bistånd innefattar kostnader för fritid och lek som hushållet kan använda för fritidsaktiviteter. I syfte att ytterligare förbättra möjligheterna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn, så ger Botkyrka kommun möjlighet till bistånd i form av så kallad fritidspeng. Hushållet ska vid ansökan ha haft försörjningsstöd under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden. Fritidspengen kan beviljas vid flera tillfällen men maximalt 1 500 kr per år per barn och ungdom för ledarledda aktiviteter.

6. Avslutning

De senaste årens utveckling visar att även om antalet hushåll med ekonomiskt bistånd minskar i Södertörns kommuner så har andelen av hushållen som har långvarigt ekonomiskt bistånd ökat eller varit förhållandevis konstant i flera av kommunerna. Arbetslöshet är det främsta försörjningshindret i samtliga deltagande kommuner och gruppen arbetslösa är en bred målgrupp där en del av gruppen står förhållandevis långt ifrån arbetsmarknaden. Avseende övriga försörjningshinder förekommer variationer mellan kommunerna.

Ekonomiskt bistånd är utformat för att vara ett tillfälligt bistånd under begränsad period. Att som barn växa upp i ekonomisk utsatthet kan påverka barnets möjligheter inom olika områden. Forskning visar på samband mellan ekonomisk utsatthet och svagare skolprestation, risk för missbruk och kriminalitet i vuxen ålder. Barn som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd har även svårare att komma ut på arbetsmarknaden i vuxenlivet och löper tre gånger så hög risk att behöva ekonomiskt bistånd.²⁵ För att kunna förändra och påverka barnens situation i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd behöver socialtjänsten främst arbeta aktivt med att stötta föräldern till självförsörjning. Under tiden som familjen har ekonomiskt bistånd ska barnets situation samtidigt uppmärksammas i handläggning och beslut. Aktiviteter som riktas direkt till barn i ekonomiskt utsatta familjer ska inte förstärka ett utanförskap utan vara i normaliserande sammanhang. Utmaningen är att nå ut med kommunala aktiviteter för barn till de barn som mest behöver dem. Det kan ställa krav på samverkan och ett aktivt arbete från flera av kommunens förvaltningar.

Att mildra konsekvenserna för barn som växer upp i familjer i ekonomisk utsatthet och sträva efter att villkoren ska vara så likvärdiga som möjligt är ett kommunövergripande ansvar. Många av kommunernas verksamheter är involverade i detta, och utbildningsförvaltningarna spelar tillsammans med kultur- och fritidsförvaltningarna, arbetsmarknadsförvaltningen och socialförvaltningen en särskilt stor roll i detta. Vid handläggning av ekonomiskt bistånd kommer man i kontakt med många av de barnfamiljer i kommunen som lever i ekonomisk utsatthet. Enheter som arbetar med ekonomiskt bistånd har därför en betydelsefull roll i att kommunen uppfyller sina åtaganden att ge likvärdiga möjligheter för barnen. Det handlar både om att uppmärksamma och se barnen i handläggning och beslut, kunna informera och hänvisa till stöd och insatser som finns, och att lyfta fram behov hos dessa grupper av barn till andra delar av kommunens verksamheter.

---

²⁵ Beaktandet av barnperspektivet vid handläggning av ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen, 2015